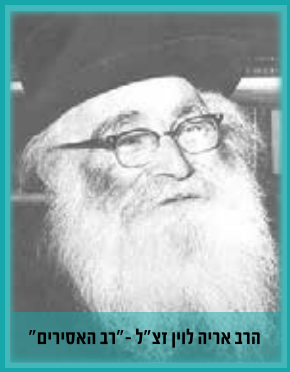
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

כ"ח אלול תשפ"ב

גליון מספר 273

פרשת נצבים

דרך חיים

"תנו רבנן: פעם אחת גזרה מלכות הרשעה שלא יעסקו ישראל בתורה, בא פפוס בן יהודה ומצאו לרבי עקיבא שהיה מקהיל קהלות ברבים ועוסק בתורה. אמר ליה: עקיבא, אי אתה מתירא מפני מלכות? אמר לו: אמשול לך משל, למה הדבר דומה, לשועל שהיה מהלך על גב הנהר, וראה דגים שהיו מתקבצים ממקום למקום, אמר להם: מפני מה אתם בורחים? אמרו לו: מפני רשתות שמביאין עלינו בני אדם. אמר להם: רצונכם שתעלו ליבשה, ונדור אני ואתם כשם שדרו אבותי עם אבותיכם? אמרו לו: אתה הוא שאומרים עליך פקח שבחיות? לא פקח אתה, אלא טפש אתה, ומה במקום חיותנו אנו מתיראין, במקום מיתתנו על אחת כמה וכמה. אף אנחנו, עכשיו שאנו יושבים ועוסקים בתורה, שכתוב בה "כי הוא חייך וארך ימיך" (דברים ל כ) כך, אם אנו הולכים ומבטלים ממנה על אחת כמה וכמה. אמרו: לא היו ימים מועטים עד שתפסוהו לרבי עקיבא וחבשוהו בבית האסורים, ותפסו לפפוס בן יהודה וחבשוהו אצלו. אמר לו: פפוס, מי הביאך לכאן? אמר ליה: אשריך רבי עקיבא שנתפסת על דברי תורה, אוי לו לפפוס שנתפס על דברים בטלים" (ברכות סא:).

חז"ל לימדו אותנו שהשולה דג מן המים בשבת חייב משום מלאכת 'קוצר', שכן הוציא אותו ממקום חיותו (ירושלמי שבת ז ב). אומרת הגמרא (עבודה זרה ג:): "אמר רב יהודה אמר שמואל, מאי דכתיב: "ותעשה אדם כדגי הים כרמש לא מושל בו", למה נמשלו בני אדם כדגי הים? לומר לך: מה דגים שבים - כיון שעולין ליבשה מיד מתים, אף בני אדם - כיון שפורשין מדברי תורה ומן המצות מיד מתים". ידוע הסיפור על המגיד ר' פנחס מפלוצק בא לפני הגאון מוילנא לקבל הסכמה על ספרו 'מגיד צדק' על סידור התפילה. פתח הגאון את הסידור וראה את הסברו מדוע פותחים את התפילה ב'אדון עולם', שהוא משום שאברהם אבינו תיקן את תפילת שחרית, והוא היה הראשון שקרא לקב"ה 'אדון'. וכיוון שיש עניין להזכיר זכות אבות לפני הקרבת קרבן תמיד של שחר, לכן התפילה פותחת בהזכרת זכותו של אברהם אבינו. הגאון כה התפעל עד שאמר

המשך בעמוד הבא

מצורפים
דיני פרוזבול בקצרה,
ושטר פרוזבול על ידי עדים
עבור בית הדין של הגאון רבי אשר ווים שליט"א,

יש להדפים ולהחתים שלשה עדים לפני ראש השנה כדי שהחובות לא יישמטו.

הגליון מוקדש לעילוי נשמת
שרה בת יעקב ז"ל

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** office@ish-tsadik.org.il | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

דרך חיים

שאם כל החיבור חובר רק בשביל פירוש זה היה די. תמה ר' יושע בער בפני אביו הרב מבריסק מהו החידוש הגדול בזה עד שהתפעל ממנו הגאון עד כדי כך. השיב לו כי התורה היא תורת אמת, וגם הגאון מוילנא שידע את כל התורה כולה יצא מכליו לשמע חידוש נפלא כל כך, כפי שאומר המדרש (בראשית רבה פרשה צח): "מה דגים הללו גדלין במים כיון שיורדת טיפה אחת מלמעלה מקבלין אותה בצמאון כמי שלא טעמו טעם מים מימיהן, כך הן ישראל גדלין במים בתורה כיון שהן שומעין דבר חדש מן התורה הן מקבלין אותו בצמאון כמי שלא שמעו דבר תורה מימיהן".

סיפרו בירושלמי (שקלים ג ב): כי "ר' אבהו אתי (בא) לטבריא חמוניה (ראוהו) תלמידוי דר' יוחנן אפוי נהורין (שפניו מאירים). אמרון תלמידים לרבי יוחנן אשכח רבי אבהו סימא (מצא ר' אבהו אוצר). אתא לגביה, אמר ליה מאי אורייתא חדתא שמעת (איזו תורה חדשה שמעת)? אמר ליה: תוספתא עתיקא. קרא עליה "חכמת אדם תאיר פניו"". וכפי שניסח זאת הרמב"ם (הלכות רוצח ושמירת הנפש ז א): "וחיי בעלי חכמה ומבקשיה בלא תלמוד כמיתה חשובין". לכן אסרו חכמים להתלוות לעם הארץ בדרך, משום "שנאמר "כי הוא חייך וארך ימיך", על חייו לא חס - על חיי חבירו לא כל שכן?!" (פסחים מט:), מפרש רש"י "על חייו לא חס - ללמוד תורה ולחיות".

הגמרא (כתובות דף קד.) אומרת: "בשעת פטירתו של רבי, זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה, אמר: רבונו של עולם, גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ולא נהניתי אפילו באצבע קטנה". מבארים התוספות: "אמרינן במדרש: עד שאדם מתפלל שיכנס תורה לתוך גופו יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו ומייתי (הביא) הא עובדא דרבי". כפי שאומרת הגמרא (סנהדרין צד:) כי ההבחנה בין חזקיהו מלך יהודה, אשר היה ראוי להיעשות למשיח, לפקח בן רמליהו באה לידי ביטוי באכילתם, שבעוד שחזקיהו המלך היה אוכל ליטרא ירק בלבד בסעודתו, היה פקח אוכל ארבעים סאה גוזלות לקינוח הסעודה.

אומר המדרש (ויקרא רבה יא ז): "משל למלך שמסר את בנו לפדגוג והיה הפדגוג שונא אותו אמר אם אני הורג אותו עכשיו נמצאתי מחייב ראשי למלך, אלא הריני מושך את יונקתו ממנו והוא מת מאליו. כך אמר אחז: אם אין גדיים אין תיישים, אם אין תיישים אין צאן, אם אין צאן אין רועה, אם אין רועה אין עולם. כך אמר אחז: אם אין קטנים אין תלמידים, אם אין תלמידים אין חכמים, אם אין חכמים אין תורה, אם אין תורה אין בתי כנסיות ובתי מדרשות, אם אין בתי כנסיות ובתי מדרשות אין הקדוש ברוך הוא משרה שכינתו בעולם. מה עשה? עמד ונעל בתי כנסיות ובתי מדרשות". ניתן למשוך את המניקה מהיונק באופן אקטיבי, אלא שגם בזה נחשב הוא כחייב את ראשו למלך. הדרך שבה נהג אחז היא למלא את כריסו של התינוק בממתקים ומעדנים עד שאינו חפץ עוד לינוק, ובזה חדל מלהתקיים. כדי לבטל את

המשך בעמוד הבא

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

דרך חיים

התורה שהיא חיינו, כחלב אם עבורנו, העלה אחז בדעתו למלא את כריסנו בתחליפים לעולמה של תורה. מרוב שובע מדומה שוב לא רוצה הבן לינק ולשבוע מתזונה אמיתית שלה הוא זקוק. אין איסור באכילת מעדנים, השאלה היא עד כמה הם נכנסים לתוך מעיו, עד כמה התענוגות החומריים תופסים מקום בתוכו של האדם - ששם צריך להשאיר את עיקר המקום למבועי התורה שהיא "חיינו ואורך ימינו".

שבת שלום!

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** office@ish-tsadik.org.il | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

בדרכו של ר' אריה

מספר הרב מנחם פרוש:

"לאחר 'מסע התשובה' בהתיישבות העובדת, שנערך בראשותם של מרן הראי"ה קוק והרב יוסף חיים זוננפלד, התמנה אבי לתפקיד חינוכי במושבה יבניאל. זמן קצר לאחר מכן נפטרה עליי אמי, ואו אז חזר אבי לירושלים כשהוא לוקח עמו את בניו היתומים, אותי- שהייתי בן 4 שנים, ואת אחותי בת 6 ועברנו להתגורר בשכנות לר' אריה.

אבי הכניסני לתלמוד-תורה 'עץ-חיים'. ולא אוכל לשכוח כיצד הרבנית צפורה-חנה לוין, הייתה יושבת לעת ערב על דרגש קטן, וממתינה מידי יום ביומו עד לשובי מה'חדר' כשפרוסת לחם עם זיתים בידה האחת ומחצית עגבניה בידה השניה, והיא אומרת לי: "מנחם יקירי, גרום לי נחת רוח ואכול זאת..""

(צדיק יסוד עולם)

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

ערב ראש השנה יחול ביום ראשון. ביום זה בני אשכנז מאריכים בסליחות באופן מיוחד כמודפס בסידורים, ובני ספרד ממשיכים בנוסח הרגיל. אין אומרים תחנון ונפילת אפיים בתפילת שחרית ומנחה ביום זה, אמנם אם אומר את הסליחות של ערב ראש השנה לאחר עלות השחר אומר את התחנון ונפילת אפיים, משום שהם חלק מנוסח הסליחות.

מנהג קדום לצום בערב ראש השנה, ואין צורך לקבל על עצמו את הצום ביום שלפני. מנהג זה נפסק להלכה ולכן נכון מאד להקפיד בו. אמנם יש לאכול קודם כניסת ראש השנה, שלא לנהוג כחוקות הגויים אשר צמים בערבי חגיהם. לגבי שעת סיום הצום ישנם מנהגים שונים; יש שנהגו לסיימו בפלג המנחה (17:19), יש שאכלו אחר תפילת המנחה (ניתן להתפלל משעה 13:02), אך כיום רוב הציבור נוהגים לאכול כבר מאחר חצות היום (12:32). בימינו שהציבור נחלש מקילים רבים לפטור עצמם מלצום ע"י סיום מסכת.

המנהג להתיר נדרים בערב ראש השנה, כשמנהג בגדד להתיר כבר מראש חודש אלול, ויש המתירים דווקא בערב יום הכיפורים. בהתרת נדרים חייבים הבנים והבנות רק מאחר גיל מצוות. המתירים יהיו אחר גיל בר-מצוה, אף בלא חתימת זקן. המתירים יכולים להיות קרובים אחד של השני או של המתיר. מי שיכול להתיר בפני עשרה- מה טוב. באם ניתן ראוי להשתדל שיתיר לו אדם שכבר עשו התרה לנדריו. אין נכון להתיר בבת אחת לכמה אנשים, משום ששני קולות יחד לא נשמעים, ולכן נתיר נדרים לכל אחד לחוד. את ההתרה יש לעשות בפני המתירים, ולכן אדם שמסיבה כזו או אחרת לא יכול להגיע לבית הכנסת להתיר נדריו, יתיר בביתו על ידי ג' אנשים שיעמדו במרחק המותר. אם בשום אופן אין הדבר מעשי יכול בדיעבד להתיר את נדריו בשיחת טלפון עם ג' שומעים, אך לא בשום מדיה אחרת. גם נשים צריכות לעשות התרת נדרים, אך מטעמי צניעות נוהגים באחת משתי האפשרויות: א) האשה תעשה את בעלה שליח שיתיר עבורה את הנדרים, והבעל יגיד בסוף הנוסח "וכן לאשתי", והמשיבים יענו: "הכל מותרים לכם הכל מחולים לכם...". ב) האשה תתפלל בליל יום כיפור במניין ובאמירת "כל נדרי" תאמר את הנוסח מתוך הבנה מילה במילה בקול כך שאשה העומדת לידה תוכל לשמוע, ולא תסתפק בשמיעה מהחזן או באמירה בלחש.

מנהג רווח בישראל להשתטח בערב ראש השנה קודם חצות היום על קברי אבות וקברי צדיקים. קודם

המשך בעמוד הבא

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

העלייה לקבר יש לתת צדקה ולהדליק נר לעילוי נשמת הנפטר קודם התפילה על הקבר, ובעזיבתו יש לומר "יהי רצון שתהא מנוחתו כבוד וזכותו תעמוד לי". ביציאה מבית הקברות מקפידים ליטול ידיים שלוש פעמים לסירוגין ואין מנגבים את הידיים, כבכל כניסה לבית הקברות.

הגברים טובלים בערב ראש השנה לטהרתם. נכון לטבול אחר שעה חמישית (11:35). כשאי אפשר לטבול במקוה כשר ניתן לקיים טהרה זו על ידי טבילה בארבעים סאה מים שאובים (331 ליטר, כבריכה וכדומה) או ברחיצת תשעה קבין, הוה אומר לעמוד תחת ברז במשך כארבע דקות. קודם העמידה תחת המים יש להרטיב את כפות הרגליים העומדות על רצפת המקלחת, כדי שיהיה חיבור בזמן הרחיצה, ויעמיד ידיו בסמוך לגוף אך לא כך שדבוקות לגוף כדי שלא תהיה חציצה. כל זה בשונה מטבילת נשים שרחיצה או טבילה במים שאובים לא מועילה להן. נכון להסתפר, להתגלח ולדאוג שיהיו לו בגדים מכובסים לכבוד החג הקדוש.

הנשים מדליקות נרות טרם כניסת השבת ומברכות "להדליק נר של יום טוב". יש המברכות גם "שהחיינו" ויש המכוונות לצאת בברכת הבעל בקידוש. אמנם הנוהגות לברך בעצמן לא יענו "אמן" אחר ברכת הבעל, משום שמפסיקות בין ברכת הקידוש לשתייה.

לאחר הקידוש נהגו ישראל לאכול 'סימנים' לסימן טוב לשנה החדשה. יש שאכלו קודם נטילת ידיים, ויש שאכלו אחר ברכת 'המוציא'. הנוהג לאכלם קודם נטילת ידיים ויודע שלא יאכל מהם בתוך הסעודה- יברך ברכה אחרונה אחר אכילתם, ואם שכח לברך ברכה אחרונה קודם אכילת החלה יברך בתוך הסעודה. אומרים על כל אחד מן המאכלים 'יהי רצון' המתאים לעניינו. יש שאמרוהו קודם הברכה (על הסימנים שעליהם מברך), ויש שנהגו לאמרו לאחר שבלע מהם מעט, ולמנהג חב"ד אומרים את ה'יהי רצון' בין הברכה לאכילה.

סדר הברכות על הסימנים; ראשית נברך על התמר "בורא פרי העץ", משום שבשבעת המינים הוא הכי קרוב למילה 'ארץ' שבפסוק "ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורימון ארץ זית שמן ודבש". בברכה על התמר אנו נפטור את שאר פירות העץ שנאכל. לאחר מכן נברך "שהחיינו" על הרימון (אם לא אכל באותה השנה), כאשר ניתן לפטרו מברכה זו אם נכוון עליו בשעת ברכת "שהחיינו" שבקידוש או שהיה

המשך בעמוד הבא

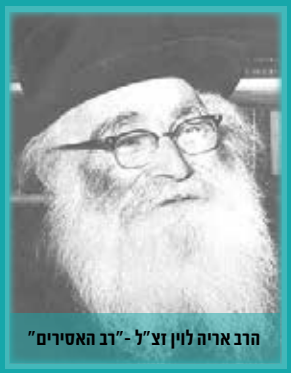
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

מונח על השלחן בשעת הקידוש. יש שבירכו "בורא פרי העץ" דווקא על התפוח בדבש, הנוהגים כן שמים בתחילה את התפוח בדבש לבדו על השולחן ורק לאחר מכן מביאים לשולחן את הפירות שמשבעת המינים. את ברכת "בורא פרי האדמה" נאמר דווקא על ירקות שלא באים מחמת הסעודה (כגון הקרא), ויש שכתבו שכל דבר שבמהלך השנה לא נהוג לאכלו נחשב כדבר שלא בא מחמת הסעודה.

יש מאכלים שנהגו שלא לאכלם כלל בראש השנה; מאכלים מרים וחמוצים (ככבישה ולימון), אגוז (בגימטריא קרוב למילה חטא ומפריע בפה בשעת התפילה), קטניות, שום, ענבים חמוצים (שרומזים ל"ענבי רוש". והיו שהקפידו כן דווקא בענבים שחורים אך לא בירוקים). כאשר מאכלים אלו ניתנים בתוך מאכל באופן שאינם ניכרים לעצמם- מותר לאכלם בראש השנה.

נהגו ישראל לטבול אחר ברכת 'המוציא' את החלה בדבש; יש שנהגו לטבול בדבש בלבד, יש שטבלו חציה בדבש וחציה במלח ויש שנהגו לטבול ב' פרוסות- אחת בדבש והשנייה במלח. רבים נהגו לעשות דווקא חלה עגולה לכבוד יום קדוש זה ולסמל בכך את חיתומה של השנה הקודמת ותחילת השנה החדשה.

ביום הראשון של ראש השנה מקפידים שלא לישון מעלות השחר (5:19), או עכ"פ משעת הנץ החמה (6:36), ובזה יש סימן שמזלנו לא יישן במהלך השנה הנכנסת. מאחר חצות היום (12:32) מותר לישון. בבתי כנסת רבים עושים קידוש קודם התקיעות, אדם בריא לא יאכל וישתה כלל קודם התקיעות, כדין כל מצוה מן התורה שאין לאכול לפני עשייתה. אדם שאין ביכולתו להמתין עד אחר תפילת מוסף וזקוק לשתייה, ישתה משקה חם או קר לא משכר ללא קידוש. אדם חלוש מעט שזקוק לפחות מ'כזית' מאכל (27.5 גר' או כנפח של קופסת גפרורים)- ייצא ידי חובת קידוש מקידוש שעושים לחולה. אדם חלוש יותר שזקוק ליותר מ'כזית' אך פחות מ'כביצה' מאכל (57 גר')- ישמע קידוש שנעשה עבורו ויאכל כך כדי שיעשה סעודה במקום הקידוש. ועדיף שיקום מוקדם וישמע שלושים תקיעות קודם התפילה (שהן עיקר החיוב) ורק לאחר מכן יעשה קידוש ויאכל כפי שזקוק. אשה הרה או מניקה יכולה להקל לשמוע או לעשות קידוש קודם התקיעות ותאכל כפי רצונה.

יש לכוון לצאת ידי חובה בברכות הבעל תוקע. מאחר הברכות ועד התקיעה האחרונה שאחר תפילת

המשך בעמוד הבא

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

מוסף אין להפסיק בדיבור כלל. אדם שכבר תקע בשופר ונתבקש לתקוע עבור מניין אחר לא יברך עבורם לכתחילה, אלא יברכו כל אחד ואחד לעצמו, ואם אינם בקיאים בברכות יברך התוקע בעבורם. נשות ישראל קיבלו על עצמן חיוב שמיעת קול שופר, ובכלל חיובן שמיעת שלושים תקיעות בלבד. אשה שרוצה לחדול ממנהגה זה צריכה ללכת לרב ולהתיר את נדרה.

מידי שנה לאחר סעודת החג נוהגים ישראל את מנהג ה'תשליך'. הולכים למקור מים ואומרים את הנוסח כמודפס בסידורים, ויש שנהגו לאמרו בביתם למול ברז המים בשעה שהמים זורמים דרכו. בשעה שאומרים "ותשליך במצולות ים" נוהגים לנער הבגד, ויש שניערו את הציצית, כאשר העיקר לכוון שמעתה יהיו בגדיו נקיים מכל רבב חטא. יש שנהגו שנשים אינן הולכות לומר את ה'תשליך', ויש שנהגו שהולכות לומר אך בנפרד מן הגברים שלא להביא לערבוביה ביום קדוש זה.

אין מכינים את צרכי הסעודה מהיום הראשון של ראש השנה לליל היום השני, ובכלל זה: עריכת השלחן, הכנת מאכלים ונתינתם על גבי פלטת השבת. לכן יש להמתין עד אחר צאת הכוכבים (18:51). הכנות קלות- כהוצאת מאכלים מהמקפיא, וכן דברים שיש בהם הנאה כבר בשעת עשייתם- כגון ניקוי הבית ושטיפת הכלים- מותרים מבעוד יום. עוד יש להיזהר שלא להדליק נרות ביום הראשון עבור היום השני קודם צאת הכוכבים. לאחר צאת הכוכבים יכולה האשה רק להעביר אש להדלקת הנרות מאש קיימת ולא להדליק אש, ולכן יש להקפיד להשאיר בערב החג 'נר נשמה' על מנת להעביר ממנו אש לשם הדלקת נרות החג השני. כן יש לזכור שקיים ביום טוב איסור כיבוי ולכן לא תכבה האשה את הגפרור שבעזרתו מדליקה את הנרות, אלא תניחו בכלי כך שיכבה לבד.

בשעת הדלקת הנרות ביום השני מברכת האשה כביום הראשון. ישנו ספק אם מברכים "שהחיינו" על היום השני, משום שיתכן והיום השני של ראש השנה הוא חג אחד עם היום הראשון. לכן יש שלבשו בגד חדש על מנת שיוכלו לברך "שהחיינו" ולכוון על הבגד, לחילופין תצאנה הנשים בברכת "שהחיינו" שיברך הבעל בקידוש ולא תברך בשעת ההדלקה. כאמור גם לגבי הבעל קיים ספק זה אם יכול לומר "שהחיינו" בשעת הקידוש, לכן העצה היא שילבש בגד חדש או שישימו פרי חדש על גבי השלחן ויכוונו בברכת הקידוש לצאת ידי חובת הברכה על הפרי. יש שנהגו במנהג הסימנים גם בלילה השני של ראש השנה, ויש שנהגו כן בלילה הראשון בלבד.

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכות פרוזבול

ישנה מצוות עשה, ששנת השמיטה - השנה בה אנו נמצאים, משמטת את כל החובות שאדם הלווה לחבירו, ומי שגובה חוב שעברה עליו שנת השמיטה עובר על איסור תורה. הוה אומר שישנה גם מצוות עשה לשמט את החובות, וגם איסור לא תעשה למי שכן יגבה חוב שנשמט.

מצווה ואיסור זה חלים גם על נשים שיש להם ממון משלהם (ספר החינוך תע"ז).

החוב נפקע מאליו בסוף שנת השמיטה, ואין צורך לומר "אני משמט" זו דעת כל הפוסקים, למעט דעת בעל היראים שסובר שצריך לומר במפורש "אני משמט". כשהמלוה נדרש על ידי הלוה לשלם את החוב אז יאמר לו המלוה משמט אני, אבל בלא זה יש הפקעתא דמלכא, הוה אומר שהקב"ה מפקיע את כל ההלוואות, ומי שגובה הלוואה שעברה עליה שנת שמיטה עובר על גזל.

השמיטה משמטת בין מלוה בעל פה - הלוואה שנעשתה על סמך אמון הדדי ובין מלוה בשטר, הלוואה שנעשתה עם שטר ועדים וכו' (חו"מ סימן ס"ז).

השמיטה לא משמטת חפץ שהושאל ועתיד לחזור אלי כמו שהוא, לדוגמא אדם שהשאיל לחבר ספר, חפץ, רכב, הרי חובת השואל להחזיר את החפץ כמו שהוא, בתום ימי ההשאלה, זה הוא חוב, אבל לא יופקע בשמיטה (ריטב"א מכות ג.).

עבודה של פועל - של שכיר, לא נשמטת בשביעית. לכן כל המעסיקים והקבלני עבודה מחויבים לשלם את דמי העבודה לאלו שעשו עבודה עבורנו, (שו"ע שם), גם חובות לקופות גמילות חסדים וצדקה אינם נפקעים בשמיטה ומחויבים להחזיר את החוב לקופת הצדקה והגמ"ח (שו"ע שם - מזבח אדמה אדמה סימן שלא). רק קופת גמ"ח שנועדה גם להלוואות גישור לאנשים בעלי יכולת (שכעת חסר להם מזומן לתקופה), משמט את החוב והחוב נפקע, אולם גמ"ח שמיועד רק לעניים שזקוקים להלוואה קיומית ממש אין השמטה של החובות (שבט הלוי ח"ט סי' רצא).

צ'ק דינו כגבוי, לכן לא נפקע ואפשר לגבות אותו גם בלי פרוזבול. רק הלוואה שגרתית שלא נתנו עבורה ש"יק לפירעון עתידי היא נפקעת בשמיטה.

שמיטת כספים - הוה אומר שהכספים נשמטים מלשלם בחזרה. זה הוא דין מדרבנן, כיון שהיובל לא

המשך בעמוד הבא

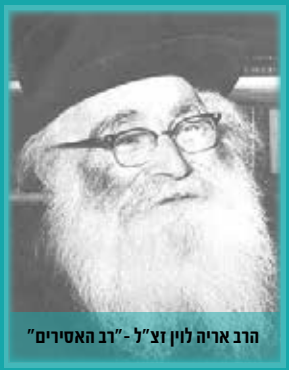
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכות פרוזבול

נוהג כיום, משום שעם ישראל לצערנו לא נמצא כולו בארץ ישראל, רק שחז"ל תיקנו שמיטת כספים גם בחו"ל, ולא רק בארץ, כדי שלא תשתכח תורת שמיטת כספים (גיטין לז.). ויש ראשונים שסוברים ששמיטת כספים נוהגת רק בארץ ישראל (עין רמ"א שם). אולם גם לדעתם מידת חסידות כן להשמיט כספים בחו"ל (מאירי - מגן אבות [וכידוע שהחמירו בכך רבי נתן אדלר ותלמידו מרן החתם סופר) השמיטה משמטת בסופה, לא בתחילתה (שו"ע שם). ישנה דעת יחיד שמשמטת בתחילתה, לפי זה צריך לעשות פרוזבול בתחילת השמיטה אבל לא נהגו כך (שו"ע שם בשם מהר"י בירב) ממילא אפשר לעשות פרוזבול עד ראש השנה תשפ"ג הבעל"ט.

ומה היא בעצם תקנת פרוזבול? כיון שאנשים חדלו מלהלוות והפסוק הרי צועק: קרבה שנת השבע ולא ירע עיניך באחיך האביון, ואפילו ששמיטת כספים מדרבנן, מי שלא מלווה עובר באיסור תורה (חינוך שם), תיקן הלל פרוזבול - שאין המלווים גובים את ההלוואות אלא בית הדין.

תקנת פרוזבול היא רק אם ללוה יש קרקע כל שהיא, אפילו עציץ נקוב נחשב לקרקע, ואף קרקע בשכירות נחשבת ליש לו קרקע (שו"ע שם ע"פ גמ' גיטין שם) ומשני טעמים טעמים: א. כי כך החוב נחשב כגבוי. ב. לא מצוי שלאדם לא יהא בכלל קרקע.

סדר הפרוזבול- הולכים לפני בית דין או שולחים שליח לבית דין, ואומרים לפני הדיינים או לפני העדים: מוסרני לכם פלוני ופלוני הדיינים שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה - והמלווה עומד בעצמו לפני הדיינים או לפני העדים, ואומר להם את הנוסח הנ"ל שמרשה אותם לגבות את החובות בעבורו. והעדים חותמים. הבית דין והעדים, יכולים להיות קרובי משפחה של המלווה ושל הלווה ואחד של השני, ולא כבית דין רגיל שעניין הקירבה פוסל (מנח"י ח"י סימן קמ, שבה"ל ח"ט סימן רפח).

יש להקפיד שיהיו שלוש דיינים (שו"ע שם עפ' סהת'), ובדיעבד מועילים שניים (חת"ס חו"מ סימן נ). ודי בכל בית דין של דיינים וא"צ דווקא בית הדין החשוב שבדור (ר"ת). ויש אומרים שדי אפילו בשלושה אנשים כשרים, שייהפכו לצורך העניין לבית דין. כשלמעשה הספרדים פוסקים שיש לעשות פרוזבול בבית דין ואף חשוב. והאשכנזים פוסקים כמרן הרמ"א שמותר אפילו בשלשה הדיוטות.

יש להקפיד על זמן ארץ ישראל, ולכן הגרים בחו"ל או הלוואות שנעשו מול תושבי חו"ל (גם בחו"ל ישנה

המשך בעמוד הבא

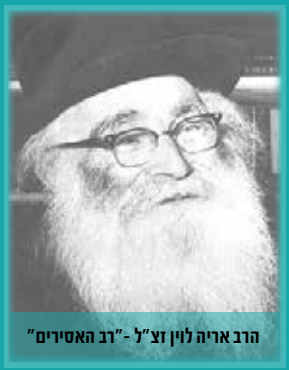
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכות פרוזבול

שמיטת כספים מדרבנן), שזמן הפרוזבול יהא לפי ראש השנה של ארץ ישראל, כי הוא הקובע, ואדם שיעשה פרוזבול בזמן שנכנס ראש השנה בארץ ולא בחו"ל, כל חובותיו יישמטו והפרוזבול לא יועיל (שבה"ל שם). ויש חולקים שהיכן שנעשה השטר לפי המקום הזה הפרוזבול נקבע (עטרת משה סימן סז), וכדאי לא להיכנס לספיקות ולעשות את הפרוזבול לפי זמן ארץ ישראל.

מצורף נוסחי הפרוזבול לפי מנהגי אשכנז וספרד בעמודים הבאים

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

נוסח הפרוזבול למנהג בני ספרד

נוסח פרוזבול לפני עדים לפי דעת מרן השו"ע:

בפנינו עדים החתומים מטה, בא _____ ואמר לנו:

קנו ממני בקנין גמור ושלם שאני מזכה על ידכם באופן המועיל ביותר קרקע כל שהוא מן הקרקע שיש לי – לכל אחד מבעלי החובות שחייבים לי – שאין להם קרקע, לכתוב עליו פרוזבול. ועשינו קנין מיד הנ"ל בקנין גמור ושלם בכלי שכשר לקנות בו.

ובכן אמר לנו הנ"ל:

היו לי עדים שאני מוסר כל חוב שיש לי ולאשתי ו/או לילדיי הסמוכים על שולחני, בין בשטר ובין בעל פה, לבית דין צדק "דרכי תורה" אשר בעיה"ק ירושלים תובב"א, מרן הגאב"ד הגאון רבי אשר וייס שליט"א, הגאון רבי זאב ציצוביץ שליט"א והגאון רבי צבי לנדמן שליט"א שאגבנו כל זמן שארצה.

ועל דבר אמת חתמנו שמותינו, היום _____ לחודש אלול תשפ"ב

והכל שריר ובריר וקיים

נאם[3] _____

נאם _____

נאם _____

את הנוסח יש להדפיס ולחתום עליו בפני בית דין על מנת שלא ישמטו החובות

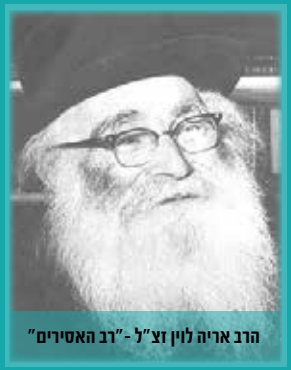
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

נוסח הפרוזבול למנהג בני אשכנז

עליו חותמים בפני עדים עבור בית הדין (נוסח זה נערך בידי הגאון הרב אשר וייס שליט"א):

שטר פרוזבול

אנחנו החתומים מטה מאשרים שבא לפנינו הרב _____ ואמר לנו:

קנו ממני בקנין גמור ושלם שאני מזכה על ידכם באופן המועיל ביותר קרקע כל שהוא מן הקרקע שיש לי – לכל אחד מבעלי החובות שחייבים לי – שאין להם קרקע, לכתוב עליו פרוזבול. ועשינו קנין מיד הנ"ל בקנין גמור ושלם בכלי שכשר לקנות בו.

ובכן אמר לנו הנ"ל:

הן שנה זו היא שנת השביעית ויש לי ולבני ביתי חובות בשטר ובע"פ על איזה אנשים ומוסדות, והריני מוסר לכם כל חוב שיש לי ולאשתי ו/או לילדיי הסמוכים על שולחני, שנגבנו כל זמן שנרצה.

ואנו בית דין, שמענו דבריו, ויפנו את כוחם שלא תשמט להו השמיטה ויגבו כל חובותיהם ע"י פרוזבול זה כתקנת הלל הזקן.

באעה"ח יום _____ לחודש _____ שנת תשפ"ב פה ירושלים

נאם _____ נאם _____ נאם _____

את הנוסח יש להדפיס ולחתום עליו בפני בית דין על מנת שלא ישמטו החובות

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה | שלום לרב,

באגרת התשובה לתניא פרק ג' כתוב חצות דמיחשב גם כן תענית בירושלמי (נדרים פרק ח הלכה א) ושני חצאי יום נחשבים לו ליום אחד לעניין זה. וכן לשאר עוונות כיוצא בהן. האם לפי הכתוב שני חצאי יום תענית נחשבים ליום תענית?

תשובה | שלומות וברכות, ראשית יש להדגיש את דברי מרן השו"ע (או"ח סי' תקעא), כי היושב בתענית וגופו אינו בריא וחזק, נקרא חוטא.

הוסיף מרן המשנה ברורה, שבתיקוני החטא הכתובים ברוקח והאר"י הקדוש, וכל הקדושים שביארו אופן הצומות, יש לצום גם כשאינו חזק, אלא אם כן יש סכנה בכך.

אולם בעל התניא באגרת התשובה (פרק ג) הורה שגם על כריתות ומיתות בית דין אם יש חשש מיחוש או חולי אין להתענות, ויפדה חטאיו בצדקה, ונפשך בצדקה פרוק, ומבאר שם את הסכום לצדקה. ובעל היושר דברי אמת (אות מא) מרחיב באופן ההתלהבות לעבודת השית ששווה לתוצאת התענית.

ובעצם העניין של צום חלקי עד חצות הכריע מרן הרמ"א (סי' תקסב) שיחיד אומר "עננו" בשומע תפילה, והט"ז סובר לדלג באמירה על המילים "יום צום תעניתנו", כי אין כאן יום שלם. והבגדי ישע והמחצית השקל מכריעים כן לומר "עננו". וכך מנהג בני אשכנז שהיחיד אומרו בשומע תפילה.

אולם בני ספרד הכריעו כדעת מרן השו"ע לאומרו ב"אלקי נצור" ולא לומר "יום צום תעניתנו" (כף החיים). ובוודאי אם אוכל לפני מנחה אחר חצות שאל לו לומר "צום תעניתנו" (משנה ברורה).

ומכל זה אתינן לדינא, שהיחס לצום עד חצות הינו לא כצום תענית, אך למרק חטא נחשב כמיעוט חלב ודם ויש לצרף כל חצי יום ליום שלם כדברי הרב זצ"ל.

כמים חיים לילדים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שלום ילדים,

מה שלומכם? איך אתם מרגישים?

היום נספר לכם על הימים שאנחנו נמצאים בהם לקראת השנה החדשה.

אתם מוכנים? מתחילים.

אנחנו בימי חודש אלול, ימי הרחמים והסליחות, כולנו, גם המבוגרים וגם הילדים עסוקים יחד במצוות התשובה. איזה דבר יפה זה לשוב בתשובה. ה' נותן לנו את היכולת לתקן את הטעויות שעשינו או לשפר את המעשים שלנו, להתחיל מחדש את השנה החדשה ולהתחזק במצוות ובמעשים טובים.

האם כולם צריכים לקיים את מצוות התשובה?

האם אנשים טובים וצדיקים גם חייבים לשוב בתשובה?

מה אתם חושבים?

כל אדם עושה טעויות , גם אם קטנות – ולכן מצוות התשובה מכוונת לכל אחד מאיתנו.

כל אחד יכול להתחרט ולתקן דברים שעשינו, שאנחנו יודעים שהם אינם נכונים וטובים ויש תשובה שנספר עליה, שהיא מיוחדת מאוד, שיש בה כוונה גדולה, שהיא כנה ואמיתית עד כדי שהיא פותחת שערי שמים, מגיעה עד כיסא הכבוד ומוסיפה ברכה בעולם. נכון שזה מרגש?

איך אנחנו יכולים לעשות תשובה כזו שיכולה לפתוח שערי שמיים ולהגיע ממש עד לכסא הכבוד? אפשר ללמוד זאת מהצדיקים, שגם הם עושים תשובה. אתם בטח שואלים, איך זה אפשרי? הרי הוא צדיק וכולו מעשים טובים.

אז נסביר: מצוות התשובה מקרבת אותנו אל הקב"ה. לפני ראש השנה, אנחנו חושבים, מה אפשר לתקן כדי להצליח להתקרב יותר אל ה'. אם נכשלנו ועשינו מעשים פחות טובים שיש לנו לתקן שנוכל לעשות הטוב בעיני ה', ברור שעל מעשים שיש מה לתקן בהם אפשר וצריך לעשות תשובה. רק מה אפשר לעשות אחרי שהצלחנו לתקן את מה שהיה צריך? זה דבר מיוחד מאוד. יש לנו אפשרות לעלות לדרגה גבוהה יותר בשיפור המצוות, אפילו במה שעשינו טוב. כשאנחנו מקיימים מצוות ועושים מעשים טובים, אנחנו יכולים במאמץ קטן לחשוב עם עצמנו איך אפשר לשפר את המצוות שלנו, למשל: אולי אפשר להוסיף הידור לקיום המצוות ואפשר לקיים מצוות גם בכוונה רבה יותר, בשמחה יותר, באהבה גדולה לה' ואפשר לעשות את המצווה אחרת השנה, להתרגש מקיום המצוות עם אמונה גדולה יותר שתעזור לנו להתמיד בה, כך שתהיה בה יותר מתיקות.

אפשר לשתף ב 3 מעשים טובים/ מצוות שאנחנו עם כוונה הלב לעשות אותם טוב יותר השנה

מה נרצה להוסיף לקיום המצוות שלנו?

באיזו מצווה היה לנו קשה השנה והיינו רוצים לתקן אותה או לעשות אחרת עם עשיה טובה?

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** office@ish-tsadik.org.il | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

כמים חיים לילדים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

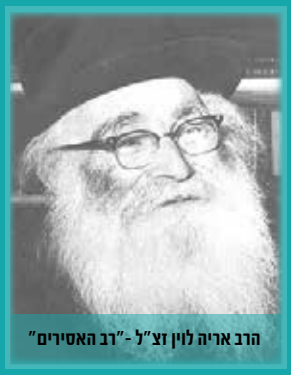

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

סיפור לאורו של ר' אריה

בבית הכנסת "זהרי חמה" היה כל שנה ר' אריה לוין שליח ציבור בימים נוראים, שהם ראש השנה ויום כיפור. שנה אחר שנה היה עומד ומתפלל את התפילה והציבור יחד עם ר' אריה היו נכנסים לשנה החדשה בתפילות מרגשות. ר' אריה אהב מאוד להיות שליח ציבור בימים אלו, שיש בהם ברכה גדולה.

שנה אחת, הגיעו ימים נוראים והרב לא הגיע להתפלל בבית הכנסת. המתפללים לא ידעו מה גרם לרב לעזוב את המקום הקבוע בו התפלל שנים רבות. כמה ימים לפני החג הגיע יהודי מחוץ לארץ וביקש מאוד להיות בעל התפילה באותו בית כנסת. ר' אריה התלבט מה עליו לעשות, האם יוותר על התפקיד של שליח ציבור? הרי כתוב בכמה וכמה מקומות שזה דבר גדול להיות בעל תפילה בימים נוראים. הלך ר' אריה לקבל עצה מהצדיק בעל ספר ה"לשם", ואותו צדיק ענה לו ככה: הצער שלך שלא תהיה שליח ציבור בבית הכנסת לפני ראש השנה ויום כיפור זה דבר גדול מאוד ויכול לפתוח שערי שמיים ולכן עדיף שתוותר. אם ה' ירצה שתהיה שליח ציבור- בע"ה יזמן לך את השליחות הזאת במקום אחר. אתם מבינים? רק הצער של ר' אריה לוין על שלא יהיה שליח ציבור יפתח שערי שמיים. רק אריה שמע זאת ומיד ויתר על התפקיד כדי שאותו יהודי יוכל לעמוד מול התיבה ולהתפלל בבית כנסת.

ומה אתם חושבים שקרה? תראו איזה פלא, באותו חודש אלול, בעיר חברון החליטו לפתוח את ישיבת סלבודקה, שהתלמידים והרבנים הגיעו משם לארץ ישראל באותו הזמן. ראשי הישיבה חיפשו שליח ציבור שיוכל להתפלל איתם בימים נוראים. אתם יודעים למי הם פנו? נכון, הם ביקשו מר' אריה להיות שליח הציבור שלהם בימים הנוראים. זו בטח הייתה תפילה מתוקה ממש.

שבת שלום, שנה טובה ומתוקה!